

№25(УВ)
31.03.2017

П/Р
14289

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Економіко-правовий факультет

Кафедра кримінального права, кримінального процесу та криміналістики

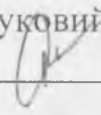
Дипломна робота

освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста (СД)

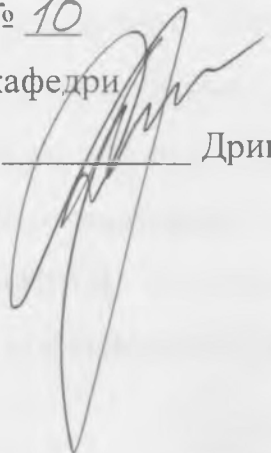
на тему: **“Кримінально-правова характеристика самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи”**

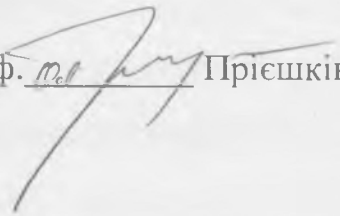
“Law characteristic of the unauthorized appropriation of powers or rank the service person”

Виконала студентка заочної форми навчання,
спеціальність 081, Право (Правознавство),
Герасімова Катерина Олександрівна

Науковий керівник: старший викладач
 Кучанський С.М.

Рецензент: старший викладач
Родионова Т.В.

Рекомендовано до захисту на
засіданні кафедри “10” 04 2017 р.,
протокол № 10
Завідувач кафедри
к.ю.н., доц. Дришлюк І.А.

Захищено на засіданні ЕК № 2
“19” 05 2017 р., протокол № 89
Оцінка *відмінно!* А / 90
Голова ЕК
д.ю.н., проф. Прієшкіна О.В.

Одеса – 2017

790907

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	7
1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження законодавства України про кримінальну відповідальність за посягання на авторитет органів місцевого самоврядування.....	7
1.2. Історичний розвиток кримінально-правової охорони авторитету органів місцевого самоврядування в Україні.....	17
РОЗДІЛ 2. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА САМОВІЛЬНОГО ПРИСВОЄННЯ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ АБО ЗВАННЯ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ	42
РОЗДІЛ 3. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ІНШИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ	68
3.1. Взаємозв'язок об'єкта злочинів проти авторитету органів місцевого самоврядування з об'єктивною стороною досліджуваних злочинів.....	68
3.2. Взаємозв'язок об'єкта злочинів проти авторитету органів місцевого самоврядування з суб'єктом вказаних злочинів.....	82
3.3. Взаємозв'язок об'єкта злочинів проти авторитету органів місцевого самоврядування з суб'єктивною стороною даних злочинів.....	93
ВИСНОВКИ	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	109

ВСТУП

Актуальність теми. Згідно зі ст. 6 Конституції України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Ефективна, здійснювана відповідно до сучасних вимог, діяльність органів влади і місцевого самоврядування є гарантією дотримання прав та інтересів громадян, успішного розв'язання завдань, що стоять перед суспільством.

Особливу роль у системі органів державної влади відведено органам влади, органам місцевого самоврядування. Покладаючи на них обов'язок з охорони конституційного порядку, національної безпеки, правового порядку, з охорони прав людини і громадянина, надаючи їм відповідні владні повноваження, держава створює систему правових заходів, спрямованих на забезпечення їх особистої безпеки, а також безпеки їхніх близьких. Серед них і заходи кримінально-правового характеру. В Особливій частині Кримінального кодексу (КК) України з метою забезпечення належного функціонування органів влади закріплено сукупність кримінально-правових норм, покликаних охороняти діяльність цих органів, а також недоторканність їх представників під час виконання ними своїх обов'язків, у тому числі й недоторканність близьких їм осіб – п. 8 ч. 2 ст. 115 «Умисне вбивство особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку», ст. 341 «Захоплення державних або громадських будівель чи споруд», ст. 342 «Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві», ст. 349 «Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника», ст. 350 «Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок», ст. 351 «Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради», ст. 352 «Умисне

знищення чи пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок», ст. 353 «Самовільне присвоєння повноважень або звання службової особи».

Проте необхідність підвищення ефективності норм кримінального законодавства України про відповідальність за посягання на авторитет органів влади, органів місцевого самоврядування є безсумнівною, оскільки 71,0 % опитаних працівників правоохоронних органів зазначили, що такі норми потребують змін. Показово, що лише 15,5 % опитаних працівників правоохоронних органів відомі випадки притягнення до кримінальної відповідальності за посягання на авторитет органів влади, органів місцевого самоврядування. І дійсно, із загальної кількості зареєстрованих у 2010–2015 рр. кримінальних справ за злочини, передбачені розділом XV Особливої частини КК України, тільки 6,0 % стосуються посягань на авторитет органів влади і місцевого самоврядування.

Окремим питанням кримінальної відповідальності за вказані злочини в теорії кримінального права приділялася певна увага в роботах таких учених, як Г. В. Андрусів, М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, Л. П. Брич, М. І. Ветров, В. О. Владимиров, П. А. Воробей, В. Т. Дзюба, Л. В. Дорош, П. С. Єлізаров, М. П. Журавльов, М. І. Загородников, П. В. Замосковцев, В. А. Клименко, М. Й. Коржанський, О. М. Костенко, С. Я. Лихова, Ю. І. Ляпунов, В. В. Мальцев, М. І. Мельник, М. І. Меньшагін, П. П. Михайленко, В. О. Навроцький, В. І. Осадчий, М. І. Панов, Г. Ф. Полєнов, А. В. Савченко, В. В. Сташис, Є. А. Сухарєв, М. І. Хавронюк, В. І. Шакун, С. С. Яценко, Н. М. Ярмиш та інші.

Незважаючи на те, що досліджувана проблематика потребує суттєвого з'ясування, спеціального дослідження авторитету органів влади, органів місцевого самоврядування як об'єкта кримінально-правової охорони не проводилося. До цього часу питання кримінальної відповідальності за вказані

вище злочини висвітлювалися в підручниках, науково-практичних коментарях, окремих публікаціях лише схематично. Тим більше, що поза увагою науковців залишилися питання авторитету органів влади, органів місцевого самоврядування у контексті адміністративної реформи в Україні, згідно з якою органам самоврядування на місцях надається і буде надаватися більше коло повноважень. Без сумніву, це збільшить кількість посягань на представників органів влади, органів місцевого самоврядування з приводу виконання ними своїх повноважень. Шляхом установлення кримінальної відповідальності за посягання на життя, здоров'я, власність таких представників з приводу виконання ними своїх функцій кримінальне законодавство дозволяє органам влади, органам місцевого самоврядування у законному порядку без будь-якого страху виконувати свої конституційні обов'язки. Тому питання кримінальної відповідальності за посягання на авторитет органів влади, органів місцевого самоврядування і належний захист представників таких органів потребують удосконалення.

Усе вищевикладене, захист держави від злочинних посягань, а також нагальна потреба вдосконалити кримінальне законодавство й зумовили вибір теми роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження базується на основних положеннях Концепції державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1209-р, тематики Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 рр., затвердженого наказом МВС України від 29.07.2010 р. № 347, п. 84, 102, комплексної програми профілактики злочинності на 2001-2005 рр., затвердженої Указом Президента України від 25 грудня 2000 р. №1376/2000. Диплом виконаний відповідно до Пріоритетних напрямів наукових досліджень МВС України, які

потребують першочергового розроблення і впровадження в практичну діяльність ОВС України, на період 2001-2009 рр.(наказ МВС України від 23 травня 2001р. №755-01).

Мета і задачі дослідження. Дипломна робота має на меті комплексне вирішення питань кримінально-правової охорони авторитету органів влади, органів місцевого самоврядування, вироблення на цій основі пропозицій щодо вдосконалення норм чинного КК України, що стосуються особливостей забезпечення авторитету органів влади, органів місцевого самоврядування з урахуванням національних стандартів, судової практики, історичного та зарубіжного досвіду.

Відповідно до мети дослідження сформульовано такий комплекс завдань:

а) розкрити сутність і зміст самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи як суспільно небезпечного діянням з урахуванням новітніх тенденцій у кримінальному законодавстві України;

б) охарактеризувати сутність і зміст самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи як історичного та соціального явища;

в) оцінити правоохоронну ефективність норми, що встановлює кримінальну відповідальність за самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи;

г) розробити пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства України з питань боротьби з самовільним присвоєнням владних повноважень або звання службової особи.

Об'єктом дослідження є самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи як суспільно небезпечне явище, його історична та соціальна природа і сутність.

Предмет дослідження - теоретичні положення кримінального права України, що встановлює відповідальність за самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, правозастосовча практика з питань

кримінальної відповідальності за самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження особливостей кримінально-правової охорони авторитету органів місцевого самоврядування та юридичного аналізу досліджуваних злочинів автором запропоновано головні теоретичні та практичні підсумки роботи, сформульовані згідно з поставленою метою і задачами:

1. Історія кримінально-правового захисту представників органів місцевого самоврядування бере свій початок з часів Київської Русі. Ще у Руській правді було закріплено відповідальність за посягання на представників органів місцевого самоврядування княжої доби. Надалі місцеве самоврядування отримало охорону з боку кримінально-правових норм, закріплених у Литовських статутах 1529, 1566, 1588 років. Кримінально-правова охорона органів місцевого самоврядування в Російській Імперії здійснювалася за допомогою кодифікованих джерел того часу – Уложення про покарання кримінальні та виправні та Уголовне уложення. Радянська влада не визнавала місцевого самоврядування, тому в КК тогочасного періоду окремих норм про кримінальну відповідальність за посягання на авторитет органів місцевого самоврядування не було. Частково такі відносини охоронялися на рівні з відносинами у сфері управління. Така ж тенденція збереглася й при побудові КК України 2001 р.

2. Поряд з Конституцією України, систему нормативно-правових актів, що регламентують організацію і функціонування місцевого самоврядування в Україні, становлять закони України, відповідні Укази Президента України і постанови Кабінету Міністрів України, рішення органів місцевого самоврядування та акти, прийняті на місцевих референдумах. Серед законів України, що містять норми, які регламентуються питання організації та функціонування місцевого самоврядування. Разом з тим, обґрунтовано висновок про те, що, незважаючи на охорону авторитету органів місцевого

самоврядування різними правовими нормами, вдосконалення, перш за все, потребує її кримінально-правовий захист.

3. Соціальна обумовленість криміналізації діянь, що посягають на авторитет органів місцевого самоврядування, обумовлюється історичними (наявністю історичних передумов), кримінологічними (значною поширеністю в останній час у суспільстві посягань на авторитет органів місцевого самоврядування), нормативно-правовими (необхідністю забезпечення та регулювання таких відносин у країні за допомогою правових норм, закріплених в українських правових актах, які в свою чергу, є гарантією забезпечення авторитету органів місцевого самоврядування в державі в цілому), міжнародними (необхідністю захисту авторитету органів місцевого самоврядування закріпленої в міжнародно-правових актах, які ратифікувала Україна, взявши на себе зобов'язання їх дотримання) та соціально-психологічними чинниками (введення кримінальної заборони на діяння, що посягають на авторитет органів місцевого самоврядування обумовлено також їх високим ступенем суспільної небезпеки, який пояснюється важливістю та значимістю об'єкта кримінально-правового захисту та характером і розміром шкоди, яка може завдатися суспільним відносинам, домірністю позитивних та негативних наслідків криміналізації та кримінально-політичною адекватністю).

4. Суспільна небезпека цього злочину полягає в тому, що він порушує нормальну роботу окремих ланок державного апарату та дискредитує їх авторитет.

5. Об'єктивна сторона злочину характеризується двома діями в їх сукупності: самовільним привласненням влади або звання службової особи та вчиненням з використанням самовільно привласненої влади чи звання службової особи будь-якого суспільно небезпечного діяння.

6. Під вчиненням будь-яких суспільно небезпечних дій треба розуміти правопорушення, за які передбачається кримінальна або адміністративна відповідальність. Адже саме таким правопорушенням властива ознака, як суспільна небезпечність. Якщо з використанням самовільно присвоєної влади або звання службової особи вчинено кримінально каране діяння, скоєне треба кваліфікувати за сукупністю злочинів – за ст. 353 і статтею КК, яка передбачає відповідальність за це діяння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яценко С. С. Уголовно-правовая охрана представителей власти и общественности : автореф. дис. на соискание учен. степени. канд. юрид. наук / С. С. Яценко. – К., 1965. – 20 с.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. з наступними змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
3. Осадчий В. І. Проблеми кримінально-правового захисту правоохоронної діяльності : автореф. дис. ... доктора. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. І. Осадчий. – К., 2004. – 36 с.
4. Давидович І. І. Кримінально-правова охорона представників влади і громадськості, які охороняють правопорядок : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / І. І. Давидович. – К., 2007. – 20 с.
5. Залялова І. М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / І. М. Залялова. – К., 2007. – 18 с.
6. Антонов С. В. Кримінальна відповідальність за посягання на діяльність службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст. 350, 352 КК України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / С. В. Антонов. – К., 2010. – 20 с.
7. Гуренко Д. Ю. Кримінальна відповідальність за посягання на життя працівника правоохоронного органу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Д. Ю. Гуренко. – Х., 2011. – 20 с.
8. Горбунов В. А. Кримінальна відповідальність за знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та

кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. А. Горбунов. – Х., 2012. – 20 с.

9. Чайка В. О. Кримінальна відповідальність за посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. О. Чайка. – К., 2012. – 16 с.

10. Керимов Д. А. Методологія права (предмет, функції, проблеми філософії права) / Керимов Д. А. – М. : Аванта+, 2001. – 560 с.

11. Нерсисянц В. С. Філософія права : учебник для вузов / В. С. Нерсисянц. – М. : Издательская группа Информ-норма, 1997. – 652 с.

12. Філософія права : навч. посіб. / за ред. М. В. Костицького, Б. Ф. Чміля. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 336 с.

13. Братасюк М. Ціннісний підхід до права в контексті сучасної правничої методології / Марія Братасюк // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 11. – С. 3–7.

14. Селецький С. І. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Селецький С. І. – [2-е вид.]. – К. : ЦУЛ, 2008. – 248 с.

15. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. – К. : Знання, 2005. – 655 с.

16. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.] ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [вид. 4-е, переробл. та допов.]. – Х. : Право, 2010. – 608 с.

17. Батанов О. В. Функції територіальних громад як специфічних суб'єктів конституційного права / О. В. Батанов // Право України. – 1998. – № 8. – С. 21–24.

18. Іванов В. Історія держави і права України : навч. посіб. / В'ячеслав Іванов ; Міжрегіон. акад. управління персоналом. – К. : МАУП, 2002. – Ч. 2. – 223 с.

19. Коржанський М. Й. Кримінальне право. Загальна частина : [курс лекцій] / М. Й. Коржанський. – К. : Атіка, 2001. – 432 с.

20. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. [для вищих навч. закладів і ф-тів] : [у 2 т.]. – К. : Вид-во «Ін Юре», 1997. – Т. 1. – 576 с.
21. Терлюк І. Я. Історія українського права від найдавніших часів до XVIII століття : навч. посіб. [з історії держави і права України] / Терлюк І. Я. – Львів, 2003. – 156 с.
22. Кузьминець О. Історія держави і права України : навч. посіб. / О. Кузьминець, В. Калиновський, П. Дігтяр. – К. : Україна, 2000. – 427 с.
23. Кузнецов В. В. Кримінальне право України : питання та задачі для підготовки до вступних, семестрових та державних екзаменів : навч. посіб. / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко; [за заг. ред. О. М. Джужи]. – [вид. 2-е допов. та переробл.]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
24. Музиченко П. Історія держави і права України : навч. посіб. / Петро Музиченко. – [5-е вид., випр. і допов.]. – К. : Знання, 2006. – 437 с.
25. Копиленко О. Л. Держава і право України. 1917–1920 рр. : навч. посіб. / О. Л. Копиленко, М. Л. Копиленко. – К. : Либідь, 1997. – 208 с.
26. Фріс П. Нарис історії кримінально-правової політики України : моногр. / Фріс П. ; за ред. М. В. Костицького. – К. : Атіка, 2005. – 124 с.
27. Статути Великого князівства Литовського : [у 3 т.] / за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. – Одеса : Юрид. літ., 2002. – Том І. : Статут Великого князівства Литовського 1529 року. – 2002. – 464 с.
28. Статути Великого князівства Литовського : [у 3 т.] / за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. – Одеса : Юрид. л-ра., 2003. – Том II. : Статут Великого князівства Литовського 1566 року. – 2002. – 560 с.
29. Статути Великого князівства Литовського : [у 3 т.] / за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. – Одеса : Юрид. л-ра, 2002. – Том III. : Статут Великого князівства Литовського 1588 року : [у 2 кн.]. – Кн. 2. – 2002. – 568 с.
30. Історія держави і права України : Академічний курс : [у 2 т.] : підруч. [для студ. юрид. спец. вузів] / ред. В. Я. Тацій, А. Й. Рогожин ; Акад. правових наук України ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – К. : Ін Юре, 2000. – Т. 2. – 577 с.
31. Орленко В. І. Історія держави і права України : посіб. для підготовки до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. – К. : Вид. Паливода А. В.,

2006. – 161 с.

32. Історія держави і права України : курс лекцій / О. О. Шевченко, В. О. Самохвалов, В. П. Капелюшний, М. О. Шевченко ; за ред. В. Г. Гончаренка. – К. : Вентурі, 1996. – 285 с.

33. Кульчицький В. Історія держави і права України : навч. посіб. / Володимир Кульчицький, Борис Тищик. – К. : Атіка, 2001. – 318 с.

34. Матишевський П. С. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. / П. С. Матишевський. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 272 с.

35. Михайленко П. П. Суды и наказания в Сечи Запорожской / П. П. Михайленко // Кримінальне право, кримінальний процес та кримінологія України (статті, доповіді, рецензії) : [у 3 т.] / П. П. Михайленко. – К. : Генеза, 1999. – С. 369–403.

36. Судебник 1497 г. // Российское законодательство X–XX веков : [в 9 т.] : [тексты и комментарии]. – Т. 2. – Законодательство периода образования и укрепления Российского централизованного государства. – М. : Юрид. лит., 1985. – 154 с.

37. Соборное Уложение 1649 г. // Российское законодательство X–XX веков : [в 9 т.] : [тексты и комментарии]. – Т. 3. – Акты Земских соборов. – М. : Юрид. лит., 1985. – С. 214–245.

38. Воинские артикулы // Российское законодательство X–XX веков : в 9 т. : [тексты и комментарии]. – М. : Юрид. лит., 1986. – Т. 4. – Законодательство периода становления абсолютизма. – С. 96–113.

39. Права, за якими судиться малоросійський народ / під ред. Ю. С. Шемшученко. – К. : АТ «Книга», 1997. – 548 с.

40. Устав о наказаниях, налагаемых мировыми судьями // Свод законов Российской империи. – Петроград, 1914. – Т. 15. – 92 с.

41. Уголовный Кодекс Кыргызской Республики. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 352 с.

42. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных // Свод законов Российской империи. – Санкт-Петербург, 1912. – Т. 15. – 373 с.

43. Швидько Г. Історія держави і права України (X – XIX століття) : навч. посіб. / Ганна Швидько ; [ред. А. В. Шерстюк ; Л. П. Небогатова] ; М-во освіти України ; Нац. гірнича академія України. – Дніпропетровськ : Вид-во ДДУ, 1998. – 175 с.

44. Полный Свод Законов Российской империи : [в 2 кн.] / под ред. А. А. Добровольского. – СПб. : «Законоведение», 1911. – Кн. 2 : Томы IX – XVI. – 1911. – 4680 с.
45. Історія держави і права України : курс лекцій / О. О. Шевченко, В. О. Самохвалов, В. П. Капелюшний, М. О. Шевченко ; за ред. В. Г. Гончаренка. – К. : Вентурі, 1996. – 285 с.
46. Терлюк І. Я. Джерела та кодифікація права в російській Україні ХІХ століття / І. Я. Терлюк // Актуальні питання реформування правової системи України : зб. наук. ст. за матеріалами ІІ міжвуз. наук.-практ. конф. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2005. – Ч. 1. – С. 126–129.
47. Таганцев Н. С. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных / Таганцев Н. С. – С-Петербург, 1912. – 1218 с.
48. Колоколов Г. Е. Уголовное право. Лекции. Особенная часть / Г. Е. Колоколов. – М., 1902. – 346 с.
49. Познышев С. А. Уголовное право / Познышев С. А. – М., 1910. – 548 с.
50. Неклюдов Н. А. Руководство к Особенной части русского уголовного права / Н. А. Неклюдов. – СПб., 1876. – 396 с.
51. Российское законодательство X–XX вв. – М., 1988. – Т. 6. – 638 с.
52. Таганцев Н. С. Уголовное уложение 22 марта 1903 г. / Таганцев Н. С. – СПб., 1904. – 826 с.
53. Кісілюк Е. М. Кримінальне законодавство в період українського державотворення (1917–1921 рр.) : моногр. / Едуард Миколайович Кісілюк. – К. : Вид-во Європейського університету, 2011. – 232 с.
54. Трайнин А. Н. Уголовное право РСФСР. Часть особенная. Преступления против государства и социального порядка / Трайнин А. Н. – Ленинград, 1925. – 256 с.
55. Кісілюк Е. М. Кримінальне законодавство в період українського державотворення (1917–1921 рр.) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Кісілюк Едуард Миколайович. – К., 2003. – 208 с.
56. Уголовный кодекс УССР 1922 года // Борьба с преступностью в Украинской ССР : сб. документов. – К., 1966. – Т. 1. – С. 450–480.
57. Уголовный кодекс УССР 1927 года // Борьба с преступностью в Украинской ССР : сб. документов. – К., 1967. – Т. 2. – С. 311–369.

58. Украинская ССР. Законы и постановления. Уголовный кодекс Украинской ССР : утвержден 28 дек. 1960 г. – К. : Госкомиздат, 1961. – 134 с.
59. Місцеве самоврядування в Україні: теорія і практика : посіб. для депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів / Б. А. Руснак. – Одеса, 2011. – 536 с.
60. Декларація про державний суверенітет України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Декларації: <http://zakon.rada.gov.ua>.
61. Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР і місцеве самоврядування : Закон України від 26 берез. 1992 р. № 2234-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Закону: <http://zakon.rada.gov.ua>.
62. Про формування місцевих органів влади і самоврядування : Закон України від 3 лют. 1994 р. № 3917-ХІІ (редакція станом на 12 черв. 1997 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Закону: <http://zakon.rada.gov.ua>.
63. Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 18 трав. 1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Закону: <http://zakon.rada.gov.ua>.
64. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. з наступними змінами та допов. : станом на 15 лют. 2008 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парламентське видавництво, 2008. – 72 с.
65. Трайнин А. Н. Уголовное право. Особенная часть / Трайнин А. Н. – М., 1927. – 542 с.
66. Пионтковский А. А. Курс советского уголовного права. Особенная часть / А. А. Пионтковский, В. Д. Меньшагин, В. М. Чхиквадзе. – М., 1959. – Т. 2. – 686 с.
67. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. з наступними змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
68. Кримінальний кодекс : проект, підготовлений за завданням Комісії Верховної Ради України з питань правопорядку і законності авторським колективом на чолі з професором В. М. Смітєнком ; внесений народним депутатом О. Б. Мялковським на розгляд Верховної Ради в першому читанні // Іменем Закону. – 1997. – № 20 (4946). – 16 с. – 16 трав.

69. Кримінальний кодекс України : проект, підготовлений Кабінетом Міністрів України, прийнятий Верховною Радою України у другому читанні. – К. : Сектор реєстрації законопроектів, № 1029. – 69 с.
70. Кримінальний кодекс України : проект, підготовлений робочою групою Кабінету Міністрів України // Українське право. – 1997. – № 2 (7). – С. 138–152.
71. Донченко О. І. Історія розвитку кримінальної відповідальності за посягання на авторитет органів місцевого самоврядування в Україні / О. І. Донченко // Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П. П. Михайленка) : тези доп. II міжвузів. наук.-теорет. конф. (Київ, 16 листоп. 2011 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2011. – С. 125–127.
72. Кригер Г. А. К вопросу о понятии объекта преступления в советском уголовном праве / Г. А. Кригер // Вестник Московского университета. – 1955. – № 1. – С. 111–117.
73. Кримінальне право України : підручник / М. І. Бажанов, В. В. Сташис, В. Я. Тацій. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 495 с.
74. Коржанський М. Й. Цінність суспільних відносин / М. Й. Коржанський // Право України. – 2006. – № 12. – С. 20–22.
75. Кудрявцев В. Н. Объективная сторона преступления / В. Н. Кудрявцев. – М. : Госюриздат, 1960. – 244 с.
76. Зав'ялов С. М. Спосіб вчинення злочину: сучасні проблеми вивчення та використання в у боротьбі зі злочинністю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / С. М. Зав'ялов. – К., 2005. – 23с.
77. Бевзенко В. М. Участь в адміністративному судочинстві України суб'єктів владних повноважень: правові засади, підстави та форми : монографія / В. М. Бевзенко – К. : Прецедент, 2010. – 475 с.
78. Виконавча влада і адміністративне право / [Авер'янов В. Б., Андрійко О. Ф., Битяк Ю. П. та ін.] ; за заг.ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. – 668 с.; Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / за заг. ред. І. Х. Темкіжева (кер. авт. кол.). – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 720 с.

79. Петражицький Л. Й. Вибрані праці : у 2 кн. – К. : Либідь, 2011. – (Пам'ятки правничої думки Київського університету). – Кн. 2 / уклад. І. С. Гриценко, В. А. Короткий ; за ред. І. С. Гриценка. – 544 с.

80. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положень

81. статей 102, 103, 116 Закону України «Про судоустрій України» (справа про призначення суддів на адміністративні посади) № 34-рп/2009 // Вісник Конституційного суду України – 2010. – № 1. – Ст. 55.

82. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 19, 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 1999 рік» (справа про фінансування судів) № 6-рп/99 від 24 червня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 28. – Ст. 169.

83. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41–42, № 43, № 44–45. – Ст. 529; Про утворення Національної школи суддів України : Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 21 грудня 2010 р. № 822/4-3п [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nsj.gov.ua/files/1358425629VKK_pro_utvorenniya.PDF; Статут Національної школи суддів України (нова редакція): Затверджено Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 12 березня 2012 р. № 9/зп12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nsj.gov.ua/files/1358425614Statut.pdf>

84. Кудрявцев В. Н. Объективная сторона преступления / В. Н. Кудрявцев. – М. : Госюриздат, 1960. – 244 с.

85. Савченко А. В. Кримінальне право України. Загальна частина (у схематичних діаграмах) : посіб. / А. В. Савченко, Ю. Л. Шуляк ; [за заг. ред. к.ю.н., доц. В. В. Чернея]. – К. : Видавництво ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2013. – 160 с.

86. Єпур Г. В. Об'єктивна сторона складу злочину / Г. В. Єпур // Вісник Луган. ін.-ту внутр. справ МВС України. – 2000. – № 3. – С. 137–141.

87. Матишевський П. С. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. / П. С. Матишевський. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 272 с.

88. Наумов А. В. Российское уголовное право : курс лекций : [в 2 т.] / Наумов А. В. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Юрид. лит., 2004. – Т. 1. – 496 с.
89. Александров Ю. В. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ю. В. Александров, В. А. Клименко. – К. : МАУП, 2004. – 328 с.
90. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти] / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. М. Кривоченко та ін.] ; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [3-є вид., перероб. і допов.]. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 495 с.
91. Малинин В. Б. Объективная сторона преступления / В. Б. Малинин, А. Ф. Парфенов. – СПб. : Изд-во Юрид. ин-та (Санкт-Петербург), 2004. – 301 с.
92. Михайленко П. П. Суды и наказания в Сечи Запорожской / П. П. Михайленко // Кримінальне право, кримінальний процес та кримінологія України (статті, доповіді, рецензії) : [у 3 т.] / П. П. Михайленко. – К. : Генеза, 1999. – С. 369–403.
93. Наумов А. В. Российское уголовное право. Общая часть : курс лекций / Наумов А. В. – М. : Изд-во БЕК, 1996. – 560 с.
94. Кваліфікація злочинів, підслідних органами внутрішніх справ : навч. посіб. / [В. В. Коваленко, О. М. Джужа, А. В. Савченко, В. В. Кузнецов та ін.] ; за заг. ред. В. В. Коваленка ; [за наук. ред. О. М. Джужи та А. В. Савченка]. – К. : Атіка, 2011. – 648 с.
95. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. / [Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.] ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – [вид. 5-е, переробл. та допов.]. – К. : Атіка, 2009. – 744 с.
96. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073–Х з наступними змінами та допов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Закону: <http://zakon.rada.gov.ua>.
97. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар / [відп. ред. Є. Л. Стрельцов]. – [8-ме вид., переробл. та допов.]. – Х. : Одиссей, 2012. – 904 с.
98. Кузнецов В. В. Кримінальне право України : питання та задачі для підготовки до вступних, семестрових та державних екзаменів : навч. посіб. / В.

В. Кузнецов, А. В. Савченко; [за заг. ред. О. М. Джузи]. – [вид. 2-е допов. та переробл.]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.

99. Кримінальна справа № 202/2153/12 за 2012 рік // Архів Бершадського районного суду Вінницької області.

100. Донченко О. І. Роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні безпеки підприємств малого і середнього бізнесу / О. І. Донченко // Бізнес та безпека: концептуальні засади та практичні аспекти : зб. наук. праць за матеріалами круглого столу (Київ, 15 груд. 2009 р.) / редкол. : І. І. Тимошенко (голова) [та ін.]. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2010. – С. 33–35.

101. Колодяжний В. О. Про проблему визначення критеріїв значної шкоди у злочинах проти власності / В. О. Колодяжний // Вісник Львів. ін-ту внутр. справ. – 2003. – № 2 (1). – С. 178–180.

102. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар : [у 2 т.] / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – [5-е вид., допов.]. – Х. : Право, 2013. – Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – 2013. – 1040 с.

103. Кримінальний кодекс України : постатейні матеріали та навчально-практичні завдання / [І. П. Баглай, І. Г. Богатирьов, О. І. Богатирьова, К. Т. Кравченко, О. М. Литвинов, А. В. Савченко, Ю. Л. Сенін, О. І. Соболев] ; за заг. ред. проф. І. Г. Богатирьова. – К. : Атіка, 2011. – 640 с.

104. Судово-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. А. В. Савченка. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 1272 с.

105. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар : [у 2 т.] / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – [5-е вид., допов.]. – Х. : Право, 2013. – Т. 1 : Загальна частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – 2013. – 376 с.

106. Матишевський П. С. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. / П. С. Матишевський. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 272 с.

107. Козлов А. П. Понятие преступления / А. П. Козлов. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. – 819 с.

108. Богуш Г. И. К вопросу об уголовной ответственности юридических лиц / Г. И. Богуш // Вестник Моск. ун-та. Сер. 11. Право. – 2005. – № 4. – С. 19–30.

109. Дудоров О. О. Проблема юридичної особи як суб'єкта злочину та її вирішення у проектах КК України / О. О. Дудоров // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – № 2. – С. 133–141.
110. Останін В. О. Кваліфікація ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. О. Останін. – К., 2004. – 212 с.
111. Павлов В. Г. Субъект преступления и уголовная ответственность : моногр. / В. Г. Павлов. – СПб. : Лань, Санкт-Петербургский ун-т МВД России, 2000. – 192 с.
112. Михеев Р. И. Проблемы вменяемости и невменяемости в советском уголовном праве / Р. И. Михеев. – Владивосток : Изд-во Дальневосточ. ун-та, 1983. – 300 с.
113. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. [для студ. юрид. вузів і ф-тів] / [Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, В. В. Бенківський та ін.] ; за ред. П. С. Матишевського та ін. – [стер. вид.]. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 512 с.
114. Про судову практику в справах про перевищення влади або службових повноважень : Постанова Пленуму Верховного Суду України № 15 від 26 груд. 2003 р. // Вісник Верховного Суду України. – 2004. – № 2. – С. 3.
115. Бантишев О. Ф. Злочини у сфері службової діяльності (питання кваліфікації) / Бантишев О. Ф. – К. : МАУП, 2002. – 127 с.
116. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.] ; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [3-є вид., переробл. та допов.]. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2007. – 1184 с.
117. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / М. Й. Коржанський. – [вид. 3-є, доповн. та переробл.]. – К. : Атіка, 2007. – 592 с.
118. Устименко В. В. Специальный субъект преступления / В. В. Устименко. – Х. : Вища шк. Изд-во при ХГУ, 1989. – 104 с.
119. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / Дворецкий И. Х. – [3-е изд., испр.]. – М. : Рус. яз., 1986. – 426 с.
120. Ожегов С. И. Словарь русского языка / Ожегов С. И. – М. : Рус. язык, 1991. – 798 с.

121. Таганцев Н. С. Русское уголовное право. Часть общая : лекции / Таганцев Н. С. – М. : Наука, 1994. – Т. 1. – 564 с.
122. Герцензон А. А. Уголовное право. Часть общая / Герцензон А. А. – М. : РИО ВЮА, 1948. – 756 с.
123. Теорія кваліфікації злочинів : підруч. / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко ; [за заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна]. – [4-е вид., перероб.]. – К. : Алерта, 2012. – 316 с.
124. Горелик А. С. Конкуренция уголовно-правовых норм : учеб. пособ. / Горелик А. С. – Красноярск : Изд-во Красноярск. гос.ун-та, 1996. – 120 с.
125. Марін О. К. Конкуренція кримінально-правових норм : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Марін О. К. – Львів, 2001. – 226 с.
126. Беляев В. Г. Применение уголовного закона / Беляев В. Г. – Волгоград : ВЮИ МВД России, 1998. – 276 с.
127. Марін О. К. Конкуренція кримінально-правових норм : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Марін О. К. – Львів, 2001. – 226 с.
128. Бережний С. Особливості санкції ч. 2 ст. 115 КК та її співвідношення з іншими санкціями окремих статей в Особливій частині КК України / С. Бережний // Право України. – 2009. – № 6. – С. 133–138.
129. Анісімов Г. М. Зловживання довірою як спосіб вчинення злочину: поняття і кримінально-правове значення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Анісімов Г. М. – Х., 2003. – 236 с.
130. Хахулина К. С. Конкуренция уголовно-правовых норм и её преодоление в процессе их применения : дис. ... канд. юрид. наук / Хахулина К. С. – Казань : Казан. гос. ун-т им. В. И. Ульянова-Ленина, 1984. – 232 с.
131. Куринов Б. А. Научные основы квалификации преступлений : учеб. пособ. / Б. А. Куринов. – М. : Изд-во МГУ, 1984. – 468 с.
132. Кудрявцев В. Н. Объективная сторона преступления / В. Н. Кудрявцев. – М. : Госюриздат, 1960. – 244 с.
133. Українське кримінальне право. Загальна частина : підруч. / за ред. В. О. Навроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 712 с.
134. Кримінальне право. Особлива частина : підруч. / [Ю. В. Александров, В. І. Антипов, М. В. Володько та ін.] ; відп. ред. В. І. Шакун. – К. : НАВСУ – «Правові джерела», 1998. – 896 с.

135. Дагель П. С. Субъективная сторона преступления и ее установление / П. С. Дагель, Д. П. Котов. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1974. – 243 с.
136. Наумов А. В. Российское уголовное право. Общая часть : курс лекций / Наумов А. В. – М. : Изд-во БЕК, 1996. – 560 с.
137. Рарог А. И. Субъективная сторона и квалификация преступлений / А. И. Рарог. – М. : ООО «Профобразование», 2001. – 133 с.
138. Наумов А. В. Российское уголовное право : курс лекций : [в 2 т.] / Наумов А. В. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Юрид. лит., 2004. – Т. 1. – 496 с.
139. Вереша Р. В. Поняття вини як елемент змісту кримінального права України / Вереша Р. В. [вступне слово : д-р юрид. наук, проф. М. І. Мельник]. – К. : Атіка, 2005. – 224 с.
140. Дагель П. С. Теоретические основы установления вины : учеб. пособ. / П. С. Дагель, Р. И. Михеев. – Владивосток : Дальневосточ. гос. ун-т, 1975. – 167 с.
141. Злобин Г. А. Умысел и его формы / Г. А. Злобин, Б. С. Никифоров. – М. : Юрид. лит., 1972. – 264 с.
142. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений / В. Н. Кудрявцев. – [2-е изд., перераб. и дополн.]. – М. : Юрист, 1999. – 304 с.
143. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
144. Кримінальна справа № 1-231/11 за 2011 рік // Архів Джанкойського міськрайонного суду Автономної Республіки Крим.
145. Матишевський П. С. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. / П. С. Матишевський. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 272 с.
146. Дагель П. С. Установление уголовной наказуемости с учетом субъективной стороны общественно опасных деяний / П. С. Дагель // Основные направления борьбы с преступностью. – М. : Юрид. лит., 1975. – С. 128–140.
147. Курс советского уголовного права : [в 6 т.] / под ред. А. А. Пионтковского, П. С. Ромашкина, В. М. Чхиквадзе. – М. : Наука, 1970. – Т. 2. – 516 с.
148. Дудоров О. О. Ухилення від сплати податків : кримінально-правові аспекти : моногр. / Дудоров О. О. – К. : Істина, 2006. – 648 с.

149. Воробей П. А. Теорія і практика кримінально-правового ставлення в вину : моногр. / Воробей П. А. – К. : НАВСУ, 1997. – 184 с.
150. Лунеев В. В. Субъективное вменение / В. В. Лунеев. – М. : Спарк, 2000. – 70 с.
151. Дудоров О. О. Ухилення від сплати податків : кримінально-правові аспекти : моногр. / Дудоров О. О. – К. : Істина, 2006. – 648 с.
152. Воробей П. А. Кримінально-правове ставлення в вину : моногр. / Воробей П. А. – К. : Атіка, 2009. – 176 с.
153. Мальков В. П. Субъективные основания уголовной ответственности / В. П. Мальков // Государство и право. – 1995. – № 1. – С. 91–99.
154. Козлов А. П. Понятие преступления / А. П. Козлов. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. – 819 с.
155. Курс уголовного права. Общая часть : [в 5 т.] : учеб. для вузов / [под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой]. – М. : Зерцало, 2002. – Т. 1 : Учение о преступлении. – 624 с.
156. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – [9-е вид., переробл. та доповн.]. – К. : Юрид. думка, 2012. – 1316 с.
157. Кримінальна справа № 11-437/10 за 2010 рік // Архів Краматорського міського суду Донецької області.
158. Савченко А. В. Мотив і мотивація злочину : моногр. / А. В. Савченко. – К. : Атіка, 2002. – 144 с.
159. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти] / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. М. Кривоченко та ін.] ; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [3-є вид., перероб. і допов.]. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 495 с.